

BIBLIATANULMÁNY

Steiner József

A MISSZIÓI PARANCS VIZSGÁLATA A POGÁNY NÉPEK FELÉ VALÓ TUDATOS MISSZIONÁLÁSRA NÉZVE

Bevezetés

A doktori disszertációm tervezett témája a gyülekezeti missziói modellekkel kapcsolatos. Azt tervezem, hogy részletesen megvizsgálom a céltudatos gyülekezet mozgalmát, és annak magyarországi alkalmazhatóságát.¹ Terveim szerint ez egy alapos ekkológiológiai vizsgálatot jelent majd, különös tekintettel a *Rick Warren* lelkipásztor neve által fémjelzett, széles felekezeti közírással elfogadott, nemzetközivé vált mozgalom missziói modelljére. Meg kívánom vizsgálni a céltudatos gyülekezeti modell igaz egyház voltát, krisztológiai és eszkatológiai felfogását is, összehasonlítva a magyar, reformatori alapokon nyugvó teológiák két jelentős irányával, a református és a baptista hittételekkel és az ezekre felépült gyakorlattal.

Fontosnak tartom, hogy az alapvetően rendszeres teológiát és missziológiai kérdéseket érintő PhD-dolgozatom Isten szaván, a Szentírásán nyugodjon. Ennek érdekében választottam a doktori programom mellékszakának az újszövetségi tanulmányokat. Ezen belül kiemelt vonzódást éreztem a missziói parancs értelmezéséhez, mert ez minden protestáns gyülekezet számára meghatározó fontosságú. Személyes tapasztalatom az, hogy a missziói parancsról ritkán hangzik el igehirdetés, főleg olyan módon, hogy az a hermeneutika alapelveit tiszteletben tartó, helyes exegezisére alapulna. Sokkal inkább mottóként szolgál ez az igeszakasz sokak számára a misszionálásra való buzdításánál. Véleményem szerint megengedhetetlen, hogy így járjunk el gyülekezeteinkben ezzel, a küldetésünk szempontjából igen jelentős textussal.

Ebben a dolgozatban a Mt 28,18–20 alapvető exegetikai vizsgálatát elvégezve azt szeretném megvizsgálni, hogy milyen jelentőséggel bírt a missziói parancs Máté evangéliumára nézve. Egy tömör biblikai-teológiai kitekintés után pedig összegezni szeretném azt, hogy mi ezen textus jelentősége a pogányok felé irányuló céltudatos misszionálásra.

1. A MT 28,18-20 EXEGETIKAI VIZSGÁLATA

1.1. A textus előzményei

A misszióparancs a keresztény egyház életére nézve különleges jelentőségű. Jézus Krisztus mennybemenetele előtt még egyszer szól tanítványaihoz. Az utolsó „földi” pillanataiban elmondott szavak nem visszaemlékezések voltak, nem vigasztaló szavak (bár tartalmazznak ilyen üzenetet is). Az Úr itt új, eddig szokatlan irányú küldetést megfogalmazó parancsot ad a tizenegynek. A tanítványok feladata a pogányok felé menni Jézus Krisztus üzenetével.

A Megváltó életműve csúcán elvégezte azt, amit csak

Ő tehetett meg: kereszthalála által megváltotta az embereket bűneikből. Testet öltésétől keresztre feszítéséig ő maga elsősorban a zsidó nép felé szolgált. Ahogyan ő fogalmazta: Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. – „*En nem küldettem máshoz, csak Izrael házának elveszett juhaihoz*” (Mt 15,24). Ez volt az Úr életében a fő csapás, bár mindvégig tervben volt önála a pogányok felé való nyitás. Ezt jelzik a következő történések is: a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetés (Jn 4,1–26) és annak következménye, a sikáriai megtérése (Jn 4,28–42); a tírusi asszonnyal való találkozás (Mk 4,24–30) és az azt követő gyógyítás; a gadarai missziói út (Mt 8,28–34). A tanítványok első kiküldésénél még így szólt a mester parancsa: Εἰς ὁδὸν ἔθνων μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαριτῶν μὴ εἰσέλθῃτε – „*Pogányokhoz*

vezető útra ne térjete le, samaritánusok városába ne menjete be...” (Mt 10,5) Lényeges az, hogy a „pogányokat” az ἔθνη kifejezéssel írja le ebben a mondatban (is) az első evangélista. Ennek jelentőségére a későbbiekben kitérek.² A tanítványok tehát ezek alapján úgy vehették, hogy feladatuk a Mesterük által is bemutatott módon azok felé vinni a jó hírt, akik Izrael népébe tartoztak, de „elveszettek” jelen állapotukban. Látták ők is a kivételeket, például azt, hogy Jézus így vélekedett a pogány, római századosról Kapernaumban: Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ’ οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἔν τῷ Ἰσραὴλ εὔρω. – „*Bizonny, mondom néktek, senkiben sem találtam ilyen nagy hitet Izraelben.*” (Mt 8,10) Az ilyen és hasonló eseteket a tanítványok valószínűleg kivételeknek tekintették, amelyek csak erősebbé tették a fő irányvonalat: a feladat az izraeliták Istenhez való visszahívogatása. Ebben erősíthette meg őket az utóbb említett leírásban, hogy a százados hitét látva Jézus maga is meglepődött (ἐθαύμασεν αὐτόν). Tehát nem mindennapos, nem a dolgok megszokott menete szerint való egy pogány

ember hite, Istenhez való fordulása, még ilyen nagy bajban sem. Arra mindenesetre elgondolhatatlanok a pogányok hitre jutását és a feléjük való nyitást mint eseti eljárást.

Mindezek után, Jézus kereszthalála és feltámadása után, az utolsó szavaiban egy meglepő fordulat következik be a tizenegy számára. Mesterük a pogány népek fiaihoz küldi őket. Az evangélista ezzel a paranccsal, annak kommentálása, kifejtése nélkül zárja művét, ezzel mintegy nagyon meglepő fordulattal fejezve be írását.

A következőkben a textus fontosabb kifejezéseit tekintjük át annak érdekében, hogy láthassuk Máté nagyon tudatos szerkesztésének súlypontjait, és így megérthessük a missziói parancs jelentését az egész evangéliumra és a kereszténység küldetésére.

1.2. Kulcsfontosságú kifejezések a Mt 28,18–20-ban

1.2.1. A 18. vers vizsgálata

καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς – „Jézus hozzájuk lépett, és így szólt: »Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön.«”

A tanítványok Jézus korábbi felszólításának értelmében elmentek Galileába. A korábbi, számos megjelenése után Krisztus most egy végső alkalommal mutatkozik meg tanítványai előtt, majd a könyvet a mennybemenetel zárja. Mielőtt tanítványait egy számukra megdöbbentő kijelentéssel lepi meg, tisztázza, hogy mi alapján szólhat így és mondhatja ezt: πᾶσα ἐξουσία, azaz minden hatalom az övé. Jogosult hát arra, hogy másoknak ebből a hatalomból adjon, és kinevezze őket feladatok betöltésére.

Lényeges a missziói parancstól elválaszthatatlannak tekinteni a 18. verset. Önmagában a 19. és a 20. vers fogalmazza meg a parancsot, amit az Úr tanítványainak adott, de ez a bevezető a parancs lényegi részének tekintendő. A keresztre feszítéstől, és az azt követő eseményektől még mindig riadt, összezavarodott tanítványoknak annak érdekében, hogy megnyugodjanak és képesek legyenek a lényegre koncentrálni, hallaniuk kellett Jézus Krisztustól, hogy hatalma van, és ez a hatalom mindenkinek felett áll, hiszen kiterjed mennyre és földre (ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς).³ Amikor mi hit által magunkra is vonatkoztatjuk a missziói parancsot, nekünk is hallanunk kell, hogy az, akitől kaptuk, jogosult ad nekünk megbízást. Ő a menny és föld Ura, övé minden fennhatóság, tehát képes erőt adni követőinek a szolgálatra.

1.2.1.1. Az ἐξουσία jelentősége

A missziói megbízás szempontjából ebben a versben az ἐξουσία kifejezés a meghatározó. A kifejezés jelentése: fennhatóság, uralom, hatalom. Jézus Urunk az ő mindenkinek felett való fennhatóságát használva, arra hivatkozva hatalmazza meg tanítványait a küldetés végzésére.

Jézus Krisztus számos csodával, tanításának mélységével és egész jellemével eddig is bizonyította már Istentől való voltát és azt a hatalmat, amivel rendelkezett. Ez áradt az ő lényéből. A nép fel is ismerte ezt. A hegyi beszéd végén ezt olvassuk: Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους ἐξεπλήρουντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασκίᾳ αὐτοῦ: ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν – „Amikor Jézus befejezte ezeket a beszédeket, a sokaság álmélkodott tanításán, mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók.” (Mt 7,28–29). Az ἐξουσία, az Atyától való felhatalmazás hitelesítette a Megváltó tanítását a tömeg előtt.

A főpapok és vének számára is felismerhető volt, hogy Jé-

zus nem egy egyszerű csaló, szemfényvesztő, hanem hatalommal teszi azt, amit tesz. Meg is kérdezték tőle, hogy honnan való ez. Urunk válasza a Mt 21,24-ben: ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγω λόγον ἔνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι κάγω ὑμῖν ἔρω ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ – „Jézus így válaszolt nekik: »Én is kérdezek tőletek valamit, és ha megfelelték rá, én is megmondom nektek, milyen hatalommal teszem ezeket.«” Ezután egy párbeszéd következik János felhatalmazásáról – hiszen nemcsak keresztsége, hanem személye maga, prófétai jellege áll a vita középpontjában. Az Úr Jézus arra mutatott itt rá, hogy mind János, mind az ő felhatalmazása Istentől való, csak a jelen állapotban lehetséges ennek tagadása az emberek részéről. Ennek oka csakis Jézus Krisztus földi szolgálata idejére alkalmazott önkorlátozása.

A missziói parancs bevezetésénél az Úr arra utal, hogy „ettől kezdve ismét szabaddá vált korlátaitól ez a fennhatóság, vagyis mind a földet, mind a mennyet magában foglalta.”⁴ Ő most visszatér az Atyához, de küldetése nem ér véget, hanem egy teljesen új szakaszba lép. Elkezdődik egyházának megszületése és az egész földre való elterjedése, messze túllépve Izrael fiainak körén. Ebben a feladatban használja a tanítványokat Krisztus, és az ő kiküldésük alapjául nevezi meg saját, mindenre kiterjedő fennhatóságát.

1.2.2. A 19. vers vizsgálata

πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος... – „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében...”

Jézus parancs formájában érkező „búcsúbeszéd” nagy feladatot ró a tizenegy tanítványra. Jézus, aki korábban hívta őket, például Mátét magát az ἀκολουθεῖ μοι („kövess engem”) szavaival a Mt 9,9-ben, most elküldi őket: πορευθέντες - „menjetek el”. Tehát „a tanítványok a misszióparancsban nem azt kapják feladatul, hogy várják a hozzájuk jövőket, hanem maguk induljanak el”⁵ – mondja *Almás*i. Aktív és úttörő feladat vár rájuk. Az eddigiekben főként arra láthattak példát a pogányok felé való misszionálás terén az Úr Jézustól, hogy Mesterük mintegy spontán, majd-hogynem véletlenül elegyedett szóba a népek fiaival, de direkt missziói célcsoportként nem tűzte ki őket. Az ő direkt megbízásuk pedig éppen erre szól.

1.2.2.1. A πορευθέντες jelentősége

A πορευθέντες a πορεύομαι (menni, járni, úton lenni) aoristos participiuma, így szó szerinti fordításban: elmenve, amint elmentek, amint jártok utatokat. Ennek a szónak a hagyományos fordítása a kiküldő parancsra helyezi a hangsúlyt: „menjetek el!” A gyakran használt mai, magyar fordítások is ezt tükrözik: „menjetek el” (Magyar Bibliatanács, „új fordítás”, 1992-es kiadás), „menjetek” (Szent István Társulat, 1996-os kiadás), „menjetek el” (a Protestáns Média Alapítvány által revideált Károli-fordítás). Az aoristos értelmet emeli ki az „elmenvén” fordítás (Károli, 1991-es kiadás), amit kibontva így írhatnánk le még szemléletesebben: „amint mentek, amint jártok az életben”. Ez utóbbi magyarítás arra mutat, hogy a tanítvánnyá tevő szolgálat azáltal valósítható meg, ahogyan járunk-kelünk, éljük mindennapi életünket. Nagy biztatást jelenthet mindazon gyülekezeti tagok számára is, akik nem főállásban, hivatásszerűen végzik a szolgálatot, de engedelmeskedni szeretnének Jézus Urunk parancsának. A hagyományosabb fordítás („menjetek el!”) viszont parancsként értelmezi a görög szót, ami jobban illeszkedik a

missziói parancs jellegéhez. Ez arra sarkall minden Krisztus-követőt, hogy passzív helyzetéből mozduljon ki, álljon fel, induljon el és kezdjen bele a tanítvánnyá tévő szolgálatba. Mindkettő fordítási értelmezés hasznunkra van, attól függően, hogy kinek éppen milyen élethelyzetben kell meghallania a kiküldő szót.

1.2.2.2. A μαθητεύω összetett feladata

A kiküldő parancs a μαθητεύσατε aktív imperfektumi igealakjával, aoristosi igeidejével, felszólító módban állva a teljes feladatot ismerteti a tanítvánnyá tételt mint átfogó, minden összetevőjét magában foglaló kifejezésével. A tanítványok feladata ezt végezni, hiszen az aktív igealak a cselekvés végzőjére helyezi a hangsúlyt. Az imperfektum legtöbbször egy folyamatosan zajló vagy ismétlődő cselekvést jelöl.

A tizenegy mintegy három éven keresztül szünet nélkül járt és élt Jézussal és vett részt a tanítvánnyá tételben – eddig mint a cselekvés tárgyai, Jézusi alannal. Átélték azt, hogy milyen nehéz is az embernek Jézus parancsai, Isten elvárásai szerint élnie. Magukon tapasztalták szívük keménységét, lényük büszkeségét. Ebben a pillanatban azonban kihetetlenül gyors sebességgel Jézus átlendíti őket a másik oldalra. Bár volt előzetes felkészítés, próbakiküldés – de mindig számíthattak arra, hogy a felelősséget végül Jézus viseli. Most, miközben Mesterük már sokkal kevesebb időt tölt velük, és éppen a földi fogalmak szerint „végleg” távozni készül tőlük, még azt is meg kell hallaniuk, hogy ezt a hosszadalmas, bonyolult és nagyon felelősségteljes munkát rájuk ruházza az Úr. Feladatuk a tanítvánnyá tétel.

1.2.2.3. Az ἔθνη felé való küldetés

A feladat hatalmas volta által okozott sokk azonban még nem elég – Jézus egy elérhetetlenül nagyknak tűnő kört nevez meg a tanítvánnyá tévő küldetés tárgyául. A pogány népeket (ἔθνη), ha úgy tetszik, az emberiséget. „Ez a szolgálat van hivatva arra, hogy Izrael Messiását a népek Megváltójává tegye, mint ahogyan erre földi munkássága során olyan sok előre utaló jelt adott már az Úr” – írja Varga.⁶ A tanítványok immár nemcsak a saját, jól ismert népiükhöz küldetnek, hanem minden néphez.⁷ Isten országa szedületes sebességgel fog kitágulni, befogadva mindenkit, aki hisz – és ebben az Istentől vezérelt folyamatban ők, Jézus egyszerű tanítványai, egy kis csapat tagjai lesznek az eszközök. Ahogyan a Mester mondta: „hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, amelyet fog az ember, és elvet a szántóföldjébe. Ez kisebb ugyan minden magnál, de amikor felnő, nagyobb minden veteménynél, és fává lesz, úgyhogy eljönnek az égi madarak, és fészket raknak ágai között” (Mt 13,31-32).

1.2.2.4. A βαπτίζω mint a tanítvánnyá tétel első lépése

A tanítvánnyá tétel a teljes, az ἔθνη felé szóló megbízatás ernyő-kifejezése. A első összetevője ennek a keresztelezés. A βαπτίζοντες particípium imperfektuma itt is egy folyamatosan végzendő cselekedetet ír le mint a tanítványok átfogó megbízatásának fontos részét. A megkereszteltek életében ugyanakkor ez egyetlen alkalom, ismétlésre nem szoruló esemény.

A βαπτίζω ige a görögben alámerítést, teljes mértékben víz alá való merülést jelent. Valószínűsíthetően Jézus alámerítés formájában való keresztelezésre hívta a tanítványait. Számos egyházban ma is a keresztelezés ezen formáját gyakorolják.⁸ A keresztség formája azonban nem tartozik ezen dolgot keretei közé, így a következőkben a kifejezést a keresztelezés bemelegítésnél sokkal szélesebb körben elfogadott és használt szavával fordítjuk.

A tanítvánnyá válás kezdete az, amikor az egyén pozitív választ ad Jézus Krisztus kiválasztására és elhívására. Ennek jelzése a Jézus követésére induló hívó megkeresztelkedése. Még maga a Megváltó is megkeresztelkedett Keresztelő (Bemerítő) János által, azzal indokolva e cselekedetét, hogy „engedj most, mert az illik hozzánk, hogy így töltsünk be minden igazságot” (Mt 3,15). Nyilvánvalóan az Úrnak nem volt szüksége arra, hogy a keresztségével bűnei kerüljenek megtisztításra, lemosásra, hiszen ő az volt, „aki nem ismert bűnt” (2Kor 5,21). Pedig „hozzánk hasonlóan kísértett szenvedett mindenben, kivéve a bűnt” (Zsid 4,15). Azaz a megkeresztelkedés nem a víz tisztító hatására alapul, és maga a keresztség – akár a teljes víz alá merítés – nem is mos le bűnt –, hanem rituálisan demonstrálja a megtérő emberben lezajló változást.

1.2.2.5. Az ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος jelentősége a megbízás eredményére nézve

Keresztelest „a Szentháromság nevében (egy-egy szám!), azaz megbízásból végeznek a küldöttek, és nem egyéni különkódó buzgalomból”⁹ – írja magyarázatában Almási Tibor. A küldetést más nevében, megbízásból, „számlájára” végzik, hiszen az εἰς τὸ ὄνομα τοῦ... így fordítandó eredeti jelentése értelmében.¹⁰ Nem a tanítványok rátermettsége, tiszta és szent élete – de nem is ezen tulajdonságok hiánya ad hitelt e cselekedetnek. A Szentháromság Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek a keresztelezés alapja, háttere és garanciája.

Meg kell jegyezni, hogy ez a mindhárom isteni személyre való hivatkozás különleges az Újszövetségben. Általában ugyanis Jézus nevére történt a keresztelezés, mint az ApCsel 8,16-ban, 10,48-ban vagy a 19,5-ben. Lehetséges, hogy Máté az ősegyház keresztelezési formuláját írta bele evangéliumába, vagy a náiceai zsinat utáni betoldásról van szó.¹¹ Ebben az esetben egy kezdetleges, alakuló hitvallás nyomaként értelmezhetjük az „Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében” mondatrészt, ami a Szentháromság tanát kívánta megjeleníteni az első evangélium végpontján.

1.2.3. A 20. vers vizsgálata

διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν: καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος – „tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”

Tovább folytatódik a Mester utasítása a tanítvánnyá tétel folyamatának részleteiről, kiegészülve egy biztatással. „Az egész parancs iránti engedelmség ígéretes pecsétje pedig Jézusnak az a bátorító szava, hogy az így születő egyházzal ő együtt van e világkorszak, az egyház világkorszaka beteljesedéséig”, mondja

Varga Zsigmond.¹² Ebben az állításban hangsúlyosnak tűnik az egész parancs iránt megkövetelt engedelmesség. Ez azt jelenti, hogy az számíthat Jézus Krisztus vele maradó, transzcendentális jelenlétére, aki a feltételnek maradék nélkül eleget tesz. E feltétel együtt és megbonthatatlanul olvasható a missziói parancsban.

1.2.3.1. A διδάσκω folyamatos cselekménye

Jézus parancsának második felében egy olyan cselekvésről esik szó, amely nem egy egyszeri, ismétlésre nem kerülő feladatot jelöl. Éppen ellenkezőleg. A διδάσκω ige tanítást jelent. Abban a formában, ahogyan itt szerepel, a többes számú particípium imperfektum (διδάσκοντες) és infinitivus imperfektum (τηρεῖν) alkalmazásával a διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν görög nyelvtani pontosságra törekedve így fordítható: „tanítva őket megtartani”, hiszen így a particípium és az infinitivus megfelelő módon kerül kifejezésre. A gördülékeny magyar fordítás pedig így szólhat: „tanítsátok őket, hogy tartsák meg”.¹³ Azaz a tanítványok nemcsak egy-egy beálló cselekedet elvégzésére hívatnak, hogy azokat, akik az evangéliumot hittel elfogadják, megkereszteljék. Ennél több, hosszabb és fáradtságosabb lesz a munkájuk: Jézus parancsainak véget nem érő, folyamatos tanítása.

1.2.3.2. A τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν jelentősége

Az imént tárgyalt, szakadatlanul végzett tanítás eredménye egy szintén permanensként megkívánt cselekvés elérése. A τηρεῖν a τηρέω, „megtartani” ige folyamatos, cselekvő főnévi igeneve. A hitre jutott személy feladata, hogy teljes földi élete során az Úr parancsainak összességét (πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν) betartsa, megtartsa. Ezt a tanítványok feladata megtanítani, illetve ezt a világot átfogó keresztény tanítási folyamatot beindítani. Természetesen nem a tizenegy lesz képes ezt elvégezni. A Timóteushoz írt második levél szerzője ezért is rendelkezik így a későbbiekben: καὶ ἃ ἠκουσας παρ’ ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι - „És amit tőlem hallottál sok tanú előtt, azokat add át megbízható embereknek, akik mások tanítására is alkalmasak lesznek.” (2Tim 2,2)

1.2.3.3. Az ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος jelentősége

Súlyos teherként nehezedhettek az Úr Jézus szavai a tizenegyre. Óriási és nagyon összetett a feladat. Bizonyára eszükbe jutott a sok ellenállás, amelyet a farizeusok és az írástudók tanúsítottak az evangélium terjedésével szemben már eddig is. Pedig ez még csak Isten választott népe volt! Hogyan lesz most, amikor nekik a népek felé, pogány nemzetek közé kell menniük, akik Jézus tanításainak előzményeit, alapjait, kontextusát sem ismerik, és sok bálványt tisztelnek? Hogyan lennének képesek ők ezt elvégezni, ha még a Mester sem lesz velük?

A tanítványoknak szükségük volt egy olyan biztatásra, amely gondolataikat kizökkentette az ijedség és összezavarodottság kerékvágásából. Az Úr ezért megnyugtatja őket, hogy jól látják, ő nem halt meg, hanem él, most is létezik. Feltámadt. Az ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι, nekünk, akik ismerjük már János evangéliumát, eszünkbe juttathatja a Megváltó ἐγὼ εἰμι mondásait is. Ami ezekből leginkább erre a pillanatra vonatkozatható: Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ - „*Én vagyok a feltámadás és az élet...*” (Jn 11,25b). Ő, a meghalt és feltámadt Úr lesz a tanítványokkal ezentúl, bár nem úgy, ahogyan az együttjárásuk évei alatt. Másképpen. Emberi szemmel nézve kevésbé lesz közel – de hit által még hatásosabban. A földi megüresedésének¹⁴ véget vető Úr Jézus Krisztus most visszaveszi isteni formáját, és képes lesz

minden tanítványával mindenütt és minden időpontban jelen lenni. A nehéz és folyamatos szolgálathoz egy hathatós és szintén szünet nélkül való isteni jelenlét ígérete társul. Jézus jelenlétének tanítványai életében nem lesz vége egészen τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, azaz a világekorszak beteljesedése végéig, ami hitünk szerint az egyház korszakának végét, Jézus Krisztus parúsiáját jelenti.

1.3. A missziói parancs kulcskifejezése az egész evangéliumra nézve: az ἔθνη

Az újszövetségi görög nyelvben az ἔθνος népet, népséget, néptörzset, fajt jelent. Alapesetben egyszerűen népet kell érteni alatta anélkül, hogy bármiféle negatív, lekicsinylő jelentést tulajdonítanánk neki (pl. ApCsel 8,9). Jelentheti azonban a köznépet is, ha a szöveg azt kívánja jelölni, hogy nem az arisztokráciáról van szó (ApCsel 9,15).¹⁵

Textusunkra nézve fontosabb a plurális, az ἔθνη. A népek a pogányok összességét, az Izraelbe nem tartozókat jelzi számos igeversben (Mt 10,18; ApCsel 14,5; 21,21; 26,17). Varga Zsigmond megjegyzi, hogy „a szó értelme az Újszövetségben soha nem megvető. Isten a pogányokat is az üdvösségre rendelte”¹⁶ A NASB exhaustive concordance szerint a kifejezés kilencvenhárom alkalommal jelzi a pogányokat, harminc helyen a népet, harminchét alkalommal a népeket, egyszer a pogányokat és kétszer az embereket.¹⁷

A λαὸς szintén népet, népséget, embercsoportot jelent az újszövetségi szövegekben, de sok esetben inkább arra utalva, hogy a választott népről van szó, és nem egy pogány népről, vagy a pogány népekről. Ilyen igehek a következők, a teljesség igénye nélkül: ApCsel 3,23; 7,17; 28,17; 2Pt 2,1. Kimondottan az ἔθνη ellentétéként szerepel a λαὸς a következő versekben: ApCsel 26,17;¹⁸ 26,23;¹⁹ Róm 15,10.²⁰

Mind ezt figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a missziói parancsban a népek (ἔθνη) felé való kiküldés nagyon hangsúlyosan jelzi a tizenegy tanítvány számára a pogányok felé való kiküldetést.

1.4. A kapcsolódó igeszakaszok áttekintése

1.4.1. A missziói parancs Márknál

Márk 16,15–16: καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. – „*Ezután így szólt hozzájuk: »Menjete el szerte az egész világba, hirdesétek az evangéliumot minden teremtménynek. Aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik.«*”

Az első evangélista részletes, gondosan megfogalmazott szöve-

gével szemben egy nagyon egyszerű kiküldő parancsot olvasunk Márknál.²¹ Szembetűnő, hogy megjelenik a megtérők hite, illetve a meg nem térők hitének hiánya. Teljesen hiányzik a Szentháromságra való hivatkozás. Nem említi a népeket (ἔθνη), viszont szól arról, hogy a küldetés helyszíne az egész világ (εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα).

1.4.2. A Jézusnak adatott „hatalom” más igeversekben

A görög Újszövetség citálja a Dán 7,14-et: „Hatalom, dicsőség és királyi uralom adatott neki, hogy mindenféle nyelvű nép és nemzet őt tisztelje. Hatalma az örök hatalom, amely nem múlik el, és királyi uralma nem semmisül meg.”

A אֱלֹהִים a héberben uralmat, hatalmat jelent, olyat, amit egy herceg vagy éppen egy király bír, és gyakorol. Ami még különlegesebbé teszi ezt a dánieli próféciát a Messiásról, hogy nemcsak a zsidó nép uraként jelenik meg itt ő, hanem mint olyan, aki a minden és mindenféle nép felett rendelkezik ezen hatalommal: $\text{וְיִשְׁמְרוּ אֶתְכֶם מִכָּל יְהוּדָיִם}$ („mindenféle nyelvű nép és nemzet”). Csodás előrevetítése Jézus a misszióparancs bevezetéseként kifejezett, mindenre kiterjedő fennhatóságának (ἐξουσία).

Ide vonatkozik a Mt 11,27a is: Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου – „Az én Atyám mindent átadott nekem...” A παρεδόθη a παραδίδωμι ige aoristosa. Jelentése valaminek (jelen esetben πάντα, azaz „mindennek”) az olyan módon való átadása, ami alól nem lehet kibúvót találni, amit nem lehet visszavonni. Hatósági jellegű átadásról van szó. Ez a kifejezés szerepel azon igeversekben, ahol Jézus vagy tanítványainak hatósági kézre való adásáról van szó. Így, mások fellebbezésének lehetősége nélkül adta át az örökkévaló, aki mindeneket teremtett, és minden uralommal rendelkező Isten, az Atya (πατρός) a hatalmat Fiának, Jézus Krisztusnak. Ugyanerről beszél Jn 3,35 is: ὁ πατήρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ – „Az Atya szereti a Fiút, és kezébe adott mindent.”

Ezen ige annyiban viszi tovább az Atya Jézus felé történő hatalomátadásáról való gondolkodásunk folyamatát, hogy megnevezi ennek okát: a szeretet (ἀγαπάω). A Szentháromságon belül uralkodó isteni szeretet miatt teszi azt a πατήρ a viós felé. Átad (δίδωμι) neki mindent (πάντα).

Jézus tudatában volt ennek a cselekedetnek, hogy az Atya mindent neki adott. Jn 13,3 írja: εἰδὼς ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας – „Jézus jól tudva, hogy az Atya mindent kezébe adott...” Az οἶδα participium perfektuma (εἰδὼς) kifejezi, hogy Jézus ezt megértette, felismerte, ennek tudatára jutott. Az adott kontextus hatalmas kontraszttal világít rá Jézus Krisztus jellemére: a mindenek felett való fennhatóságát ismerve, felkelt vacsorájától, és szolgálai (rabszolgai) feladatot átvállalva elkezdte megmosni tanítványai lábát. Azaz a Megváltót ez a mindenek felett való hatalom nem akadályozta – hanem éppen ellenkezőleg, sarkallta arra, hogy szolgáljon.

Jn 17,2-ben pedig arról szól, hogy minden halandó (σαρκός, „test”, azaz testben élő) feletti való uralmát arra szeretné használni, hogy üdvözítsen, örök életet adjon nekik: καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσει αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον – „mivel hatalmat adtál neki minden halandó felett, hogy mindazoknak, akiket neki adtál, örök életet adjon.”

Ennek a hatalomnak, uralomnak a kiteljesedéséről szól az Ef 1,20–22: ἦν ἐν ἡμέραις ἐν ταῖς χριστῷ ἐγεῖρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῆ ἐκκλησία – „munkálkodik

a Krisztusban, miután feltámasztotta őt a halálból, és jobbjára ültette a mennyekben, feljebb minden méltóságnál és hatalmasságnál, minden erőnél és uralomnál, sőt minden névnel is, amelyet segítségül hívnak, nemcsak ebben a világban, hanem az eljövendőben is. »Az ő lábai alá vetett mindent«, és őt tette mindenek felett való fővé az egyházban...”

Minden ἐξουσία (hatalom), δύναμις (erő) és más dolog, ami csak e földön létezik és hatalommal bír, a Fiú fennhatósága alá tartozik. Mégpedig nemcsak a másvilágon, hanem itt és most is (ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ). Ebben az olvasatban ez azok számára figyelmeztető, akik elismerik Isten uralmát (és így Jézusét is), de valahogyan azt csak a túlvilágra értelmezik. Ugyanakkor a másik olvasat (ami az eredeti szöveg alapján kíváncszik), hogy nemcsak itt és most, hanem az elkövetkező korszakban (ἐν τῷ μέλλοντι) is úr ő mindenek felett. Azok, akik Jézus földön járta során személyesen - vagy akár napjainkban transzcendentális módon - tapasztalták meg az ő erejét, hatalmát, most erős biztatást vehetnek az ige szavából. Ő nemcsak a jelen korszakra, hanem a parúszia után, az újjáteremtett világban is Úr lesz mindenek felett.

1.4.3. Tanúskodás minden népek között

Az Apostolok cselekedeteiben olvashatjuk azt, hogy a feltámasztott Megváltó mennybemenetele előtt megígéri Szentlelkének elküldését a tanítványoknak, és újra kiküldésükről szól nekik: ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ’ ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μου μάρτυρες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ [ἐν] πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρίᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς – „Ellenben erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig.”

„Az Izraelből elinduló bizonyágtételnek a népekhez kell eljutnia. Isten a népek Ura. A könyv főtémáját veti fel a nyolcadik vers második fele. Jézus világméretű munkatervének megvalósítását szemlélteti az egész könyv. Először Jeruzsálemben és Júdeában (1–7), utána Samáriában (8k.), majd a népek közt folyik a missziói munka (10–28).²² Jézus tehát koncentrikus körök képében jelöli ki az apostolok tanítványává tévő szolgálatának geográfiai határait: kezdjék a kiemelt, szent városban, Jeruzsálemben, majd Júdeában, azután menjenek a lenézett, megvetett szomszéd néphez, a samaritánusokhoz is az evangéliummal, végül jussanak el a föld határára élő, a legtávolabbi népekhez is.

1.4.4. Támogatás a világ végezetéig

A missziói parancsban az Úr nemcsak nagyon nehéz feladatot ad a tanítványainak, amely hatásköre egyre szélesedő, és végül az egész világra kiterjed. Emellé személyes jelenlétének hathatós segítsége is ott van, és biztosítékul szolgál arra nézve, hogy a fe-

ladathoz nem lesz elégtelen a tizenegy erőforrása. Ez a jelenlét pedig nem alkalmi, nem részleges időben, és nem is csak a kezdeti időszakra szól, amíg „nem jönnek bele a munkába” tanítványai. A világ végéig (συντελεία τοῦ αἰῶνος) velük, velünk van. Máté máshol is használja a kifejezést. A világ végén bekövetkező aratásról szól a Mt 13,39 és 49-ben. A tanítványoknak a Jézus visszajöveteléről és a világ végéről feltett kérdésében is ez a kifejezés szerepel a Mt 24,3-ban. A „korszakok végéről”, a jelen világ elmúlásának napjáról van itt szó. A támogatás tehát mindaddig megvan, amíg a feladat hatályos és végzendő.

1.5. A missziói parancs exegézisének összefoglalása

Az első evangélium fontos hídként áll az Ószövetség és az Újszövetség között. Jézus egy merőben újszerű feladatra küldi ki a tizenegyet: a pogány népek (ἔθνη) felé is el kell vinniük a jó hírt. Megbízásuk alapja Krisztus mindenek felett való fennhatósága (ἐξουσία). Nem is a maguk nevében, nem saját „kontójukra” végezhetik e küldetés betöltését, hanem a Szentháromságában (ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος). A küldetés összefoglaló kifejezése a tanítvánnyá tétel (μαθητεύω), ami a megkereszteléssel (βαπτίζω) kezdődik, ami egy egyszeri cselekedet a hitre jutók életében. Ezzel veszi kezdetét egy hosszan tartó, folyamatos tanítás (διδάσκω). A tanítás célja, hogy a hitre jutó emberek megtartsák (τηρέω) Jézus tanításainak összességét (πάντα ὅσα ἐνετειλάμην). Ezen emberfeletti feladathoz a tanítványok emberfeletti segítséget is kapnak: Mesterük velük van, megszakítás nélkül, minden napon (πάσας τὰς ἡμέρας), a teljes küldetés időszakában, azaz a jelen világkorszak végéig (τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος).

2. A MISSZIÓI PARANCS HATÁSA MÁTÉ EVANGÉLIUMÁRA

A missziói parancs jelentősége nem csupán abban áll, hogy a Jézus fizikai jelenléte nélkül maradó tanítványok feladatot kapnak. Kitüntetett mondanivalója ennél sokkal tovább mutat. Ahogyan Varga Zsigmond írja, „ezen a ponton zárja le evangéliumát Máté, ahol a »harmadik nép« megszületésének ígérete előtt állunk: zsidók és pogányok között leomlik a válaszfal, és a világ kibékíthetetlennek látszó ellentétben álló két fele egy új emberre teremtetik Krisztus keresztyén és feltámadása által.” Az ember bűnéért kereszthalált halt Megváltó feltámadt, és mennybemenetele előtt kiküldő parancs formájában tesz arról bizonyosságot, hogy Isten evangéliuma nemcsak a zsidóké, hanem a népeké (ἔθνη) is. Ez a rövid igeszakasz a teljes evangélium végkifejlete, és egyben összegzése is.

2.1. Máté evangéliumának hallgatósága

Máté írása nemcsak az evangéliumok sorrendjében áll az első helyen, nemcsak az újszövetségi könyvek sorát nyitja meg. Sok más szempont szerint is kiemelt helyen áll. Nevezik „zsidóevangéliumnak”, „a gyülekezet evangéliumának” is. „Talán még azt sem túlzás állítani, hogy annak ellenére, hogy görög nyelvi stílusa nem éppen előkelő, Máté szavait idézték, imádkozták, és többet hivatkoztak rá, mint bármely más szerzőt, akit csak ismerünk; amikor például ezt halljuk: „a Biblia azt mondja...”, akkor sokkal gyakrabban mátéi vagy Mátétól származó idézeteket hallunk, mint bármely más szerzőre a Bibliából.”²³ Ez figyelemre méltó állítás és rámutat az első evangélium fontosságára – az olvasók széles körének szempontjából is.

Hagyományosan azt tartják, hogy ez az evangélium a zsidóknak szól, és figyelmen kívül hagyja a pogány olvasók előképzettségének lehetőségét. A gyülekezeti tagok között közkezen forgó kommentárok Márk és Lukács evangéliumát ajánlják a római, illetve görög műveltség talaján álló olvasók számára. Széles körben való elfogadottsága, olvasottsága és idézése azonban éppen arra hívja fel figyelmünket, hogy korántsem csak az ószövetségi választott nép számára érthető és szerethető e bibliai könyv.

2.2. A népek felé való nyitás Máté evangéliumában

Amint megláttuk az eddig elmondottak alapján, Máté olvasói sokkal inkább vegyes, zsidó és pogány származású emberekből állhattak. Ezért jeleníti meg hangsúlyosan az ilyen ígéretet, mint például a 21,43: „Ezért mondom nektek, hogy elvéteik tőletek az Isten országa, és olyan népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét.” „Azaz amit Jézus mond a tanítványoknak, nagyon gyakran az, amit Máté szeretne mondani saját közösségének ötven évvel később.”²⁴ Ehhez kapcsolódó tény az is, hogy Máté az egyetlen evangélista, aki említi az egyház szót.²⁵

Az evangélium leírja annak folyamatát, hogy hogyan jön létre ez az egyház, a zsinagógából kiindulva. Ez azzal jár, hogy nem maradhat a Jézus-hit egy zsidó irányzat a sok közül. A népek felé kell fordulnia. Ez a nyitásra ösztönző feszültség hatja át Máté egész írását. A feszültség, amely fennállt a beszűkült, megkövesedett, nagyrészt igazi lelki tartalmát elveszített judaizmus és a (pogány) népek felé való misszió elindítása között. A háttér, ahonnan a Megváltó indult és tanítványait elhívta: zsidó. A környezet, ahol a jó hírt hirdetni kell: pogány, hellenista. Máté evangéliuma e két életfelfogást és hitvilágot hidalja át, és egyaránt szól a zsidókhöz és a népekhez, és ennek érdekében ismerteti Jézus eseti kapcsolódásait a samáriaiakkal, pogányokkal, majd az

egyre szélesedő nyitás egészen odáig, hogy az evangéliuma végén és csúcspontján, a missziói parancsban minden nép betagolására hív.

2.3. Máté evangéliumának olvasata a missziói parancs felől nézve

Howard Clarke, a Máté evangéliuma és annak olvasói²⁶ című átfogó művében kijelenti, hogy „a missziói parancs Máté teológiájának összegzését kínálja”.²⁷ A szerző szerint az Úr ezen végső megjelenése olyan, mint a parúzia kicsiben, amely egyszerre tekint előre várakozva az ő visszatérésére, a jelen világekorszak végére (της συντελειας του αιῶνος), és ugyanakkor Izrael népének létrejöttére, amikor Mózes átvette Isten törvényét. Ezért lehetett a missziói parancs elmondásának helyszíne egy hegy, valószínűleg a hegyi beszéd és Jézus színeváltozásának hegye.²⁸ Clarke értelmezésében Máté nagyon tudatosan szerkesztette meg evangéliumát, és helyezte a végső csúcspontjára a missziói parancsot, kiemelve azt, hogy a küldetés a pogány népek felé szól, számukra is megnyitja az utat a hit felé.

William Carey (1761–1834), akit a protestáns (kül)misszió atyjának tartanak, szintén erre az igazságra hivatkozva alapította meg a Baptista Missziói Társaságot. Ő arra hivatkozott, hogy a missziói parancs nemcsak a tizenegy számára adatott, hanem minden hívő embernek.²⁹ A Carey és sok más, Isten ígését olvasó hívő felismerését Máté szánt szándékkal segítette elő evangéliumának elrendezésével és a missziói parancs részletes leírásával és írásának csúcspontjára helyezésével. Ez azt jelenti, hogy az első evangélista a pogánymisszió felé kívánta terelni olvasóit.

Érdeemes hozzátenni, hogy számos kutató szerint a Máténál olvasható tömegek minden bizonnyal tartalmazhattak pogány származású személyeket is. Ennek az elméletnek vannak ellenzői is, úgymint *J. R. C. Cousland*, aki a Máté evangéliumának „tömegeiről” írott, témánkban fontos művében fejti ki nézeteit. *R. H. Gundry* idézve írja: a tömeg „képviselet a gyülekezetben lévő csoportokat, a hitvalló tanítványokat, mind az igazakat, mind a hamisokat – mintegy a kiterjedt pogánymisszió eredményeit”.³⁰ Cousland szerint Gundry hibásan azt feltételezi, hogy Jézus azután kezdett bele a pogányok felé irányuló misszióba, hogy meggyógyította a kánaáni asszony lányát, sőt a négyezer megvendéglése is pogányok között zajlott.³¹ Ezért teszi Gundry Máté evangéliumának csúcspontjává a pogány származásúak hitre jutását a 8,10-ben (a kapernaumi százados hite) és a 15,28-ban (a kánaáni asszony hite), majd értelmezi a missziói parancsot ezek végső elpeccsételéseként. Cousland nem fogadja el ezeket az érveket. Cáfolatában közli, hogy a négyezer ember megvendéglése zsidók között zajlott, és Jézus nem kezdett bele a pogánymisszióba, csak kivételesen foglalkozott nem zsidókkal.³² Véleménye szerint a tömeg mindig zsidókból áll Máté írásában, és a sokaság pozitív és negatív jellemzői mind-mind a zsidó népet mutatják be, sőt Máté saját hitközösségének kortárs zsidóit is. Clarke azonban úgy vélekedik, hogy „a négyezer pogányokból állhatott talán, mert »dicsőítették Izrael Istenét«,».³³ Ágoston magyarázatát is idézi: ez a vendéglátás „az Újszövetség prédikálása” volt, és a „néhány apró hal” Jézus első hitre jutóit jelképezi, akik számára ez az evangéliumhirdetés történt „a világ viharos tengerén”.³⁴

Érdekes és lényeges adalék témánkhoz *Kókai Nagy Viktor* kutatása. A hegyi beszéd címen kiadott doktori munkájában kifejti, hogy az újra és újra Jézus köré gyűlő sokaság, az ὄχλος egy uniformizált, azonos véleményű embercsoportot, ilyen értelemben vett tömeget jelöl.³⁵ Ez a kifejezés nagyon gyakori Máténál. Ötven alkalommal fordul elő. Cousland kifejti, hogy

Máté hol egyes, hol többes számban alkalmazza a kifejezést, különösebb ok nélkül, és a tömeget mindig egységesnek tekinti, mint egy olyan embercsoportot, amely egyetlen, közös véleményel rendelkezik.³⁶ Kókai szerint is „az első evangélista számára különösen fontos a tömeg egysége, egységes állásfoglalása, egyszóval uniformizált jellege”.³⁷ Továbbá megjegyzi, hogy „... Máté ugyanilyen módon kezel evangéliumában még két csoportot, a tanítványokat és a zsidó vezetőket”.³⁸ Azaz az evangélista nézőpontjából nézve Jézus Krisztus mindig egy ilyen értelemben vett, arctalan, egységes, uniformizált tömeg (ὄχλος) előtt beszél, és nem a nép előtt (λαὸς), még akkor sem, ha az adott tömeg a zsidó nép gyermekeiből állt, azaz a λαὸς volt. Ennek jelentősége abban állhat, hogy bár tömeg előtt, de egyénekhez szólt a Megváltó. Kókai szerint „talán nem túlzás azt állítani, hogy egy tömegből könnyebb kiválnia az egyéneknek, mint egy népből, a tömegnek nincsenek gyökerei, a tömeg egy bizonyos alkalomhoz kapcsolódva gyűlik össze, éppen ezért lehet arctalan, ellentétben a néppel”.³⁹ Tehát Jézus ugyan a sok emberből álló tömeghez, néphez beszél - de az egyént kívánja elérni üzenetével. Ezek alapján elmondható, hogy a tanítványok pogány népek felé való kiküldetésében Jézus ugyanilyen megközelítésre hív: népekhez (ἔθνη) küldetnek ők, tömegekhez fognak szólani, de egyéneket érnek majd el a rájuk bízott üzenettel.

Ákár tartalmazott a mátéi tömeg jelentős számú pogány származású személyt, akár nem, az nem vitatható, hogy a Mt 28,18–20 az evangélista teológiai összegzése. Máté tudatos szerkesztői munkája révén úgy látjuk a missziói parancsot, mint amelyben a Mester meghatalmazza tanítványait, hogy induljanak a pogány népek felé, hogy tanítvánnyá tegyék őket. Feladatuk, hogy a Szentháromság Isten nevében kereszteljék meg az evangélium hirdetésére pozitívan reagálókat, majd tanítsák meg őket mindarra, amit Jézus parancsolt a tizenegynek (tizenkettőnek).

3. BIBLIKA TEOLÓGIAI ÁTTEKINTÉS

Máté evangélista tudatos írói munkája egyértelműen kifejezi, hogy Jézus követőinek feladata a pogányok felé menni az örömhírral. Az Apostolok cselekedeteiben azt olvassuk, hogy ennek felismerése nem volt könnyű, hiszen Jézus zsidó követői számára „a pogányok olykor az eszkatológiai lakodalom pótvendégeiként szerepelnek”.⁴⁰ Jézus Krisztus azonban olyan, a bűnösök felé határozottan nyitó szolgálatot végzett, ezért Izrael népe hivatalos vallási vezetőinek, az előkelő rétegeknek először azzal a nehéz gondolattal kellett megbirkóznia Izrael népe hivatalos vallási vezetőinek, az előkelő rétegeknek, hogy náluknál kedvesebbek a nyilvánvaló bűnösök Jézus számára. Ő ugyanis elsődleges fe-

ladatának éppen a „betegek” gyógyítását gondolta, és ezért gyakorta látjuk őt prostituáltak, vámszedők, bűnösök társaságában. Korábban említettük a római százados, a kánaáni asszony és a samáriai asszony esetét, ahol az Úr az előbbieken túlmenve pogányok felé is nagy nyitottságról tett tanúságot. Ezért magam is azon a véleményen vagyok, mint Bosch⁴¹: a pogánymisszió alapjait nem Pál apostol tette le, hanem maga a Megváltó.

3.2. Ószövetségi kitekintés

3.2.1. Isten és a népek

Isten nem egy népért alkotta meg a világot. Az Ószövetség nagyon gyakran tévesen kerül megítélésre, amikor valaki úgy tekint rá, mint Isten és az ő népe - a zsidók - történetére, ahol minden má nemzet az Örökkévaló ellensége, de legalábbis semleges és érdektelen Jahve számára, hiszen ő csak a zsidókkal kíván foglalkozni.

Már a Biblia elején tisztán érthető, hogy Istené az egész világ, és Ő fent is tartja magának a jogot erre, a mindenre kiterjedő birtoklásra. Az első emberpár nemcsak a zsidó nép őse, hanem minden emberé. Az 1Móz 10-ben leírt népek táblázata ugyanezen tényt támasztja alá.⁴² Nem a zsidó nép megszületésével kezdődik az emberiség története. Az őstörténet arról beszél, hogy minden nép az Isten népe. Már a Babel tornya előtti fejezetben szó van arról, hogy kialakultak a népek, Noé leszármazottai. Babel előtt. Azaz nem az Isten elleni lázadás miatt jöttek létre a népek. Ez is újabb alátámasztás ahhoz, hogy minden nép Istené. Ábrahamban szintén minden nép felé szól Isten elhívása. Ruth története is ebben erősít meg bennünket, amikor elmondja egy pogány származású asszony ragaszkodását Jahve népéhez. Ámós 9,7 pedig még meglepőbb szót: „Nem olyanok vagytok-e előttem, Izrael fiai, mint az etiópok? – így szól az Úr. Én hoztam ki Izráelt Egyiptomból, a filiszteusokat meg Kaftórból és az arámoikat Kírből!” Azaz ezen népeknek is volt exodusuk, Isten által vezetve. Ahogyan a Zsolt 24,1 állítja: „Az Úr é a föld és ami betölti, a földkerekség és a rajta lakók.” Jahve tehát nem a népek (׀) ellensége, hiszen a teremtettség jogán minden ember őhozzá tartozik.

3.2.2. Isten terve és célja a zsidóság küldetésére

Mindazzal együtt, hogy minden nép Isten népe, az Úr kiválasztott egy embercsoportot, Izrael népét egy speciális küldetésre. Azaz ez a nép, Izrael hordozza a kiválasztottságot – ami feladatra szól. Küldetést kap a kiválasztás által. A zsidók a tízparancsolat átvétele előtt ilyen szavakkal kapják meg küldetésüket: „*Ti láttátok, mit cselekedtem Egyiptommal, hogyan hordoztalak benneteket sasszárnyakon, és hogyan hoztalak ide benneteket. Most azért, ha engedelmesen hallgattok szavamra, és megtartjátok szövetségemet, akkor ti lesztek az én tulajdonom valamennyi nép közül, bár enyém az egész föld. Papok királysága és szent nép lesztek. Ezeket az ígéket kell elmondanod Izrael fiainak.*” (2Móz 19,4–6.). Az indoklásban itt is olvassuk: „*bár enyém az egész föld*”. Azaz ennek az egy népnek a kiválasztása szükségszerűen együtt jár azzal, hogy van még sok nép, és az egy nép a sok nép felé küldetéssel bír.

Nem kizárólag a Tórában találhatjuk meg ennek nyomait. Salamon a templomszentelő imádságában külön kitér az idegenekre, és arra, hogy fontos cél az, hogy ők is megismerjék Jahve mindenek felett való isteni uralmát: 1Kir 8,41–43: „*Még az idegent is, aki nem a te népedből, Izráelből való, de eljön messze földről a te nevedért, mert hallani fognak nagy nevedről, erős kezdedről és kinyújtott karodról, ha eljön és imádkozik ebben a házban, te hallgasd meg lakóhelyedről, a mennyből, és tedd meg mindazt, amit az idegen kér tőled, hogy a föld minden népe megismerje nevedet, és úgy féljenek téged, ahogyan néped, Izrael, és tudják meg, hogy a*

te nevedről neveztek el ezt a házat, amelyet építettem.” Az idegen bevonása a templomi térbe és magába az istentiszteletbe nagyon határozott nyitást jelez. Nem titkolt a cél sem Salamonnál: „*hogy a föld minden népe megismerje nevedet, és úgy féljenek téged, ahogyan néped, Izrael*”. Izrael népe küldetése, hogy hitével, életével (életmódjával) kifejezze a többi nép felé Jahve létét, törvényeit és szabadtását. Az idegenek tehát az egy, igaz Isten elismerése, „félelme” és tisztelete által hasonlóvá válhatnak a zsidókhöz, és megszólíthatják az Urat, sőt még imameghallgatást is remélhetnek Salamon szavai alapján. A templomban a „pogányok udvara” nevében és funkciójában is ezt az üzenetet erősíti meg.

Ez a vonal folytatódik a Zsoltárok könyvében, ahol a pogányok ismét megívást kapnak arra, hogy a zsidókkal együtt imádják az Urat: Zsolt 96,7–9: „*Népek törzsei! Magasztaljátok az URat! Magasztaljátok az UR dicsőségét és hatalmát! Magasztaljátok az UR dicső nevét, ajándékot hozva jöjjetek udvaraiba! Boruljatok le az UR előtt szent öltözetben, reszless tőle, te egész föld!*”⁴³ A templom udvaraiba szól a hívogatás, áldozatbemutatóra buzdítja.

Nem más ez, mint a felismert cél által felbuzdított küldetés-tudat a zsidóság részéről: hitünket be kell mutatnunk a népeknek! A fogságig azonban ezek inkább nevezhetőek egyedi példákknak, kivételeknek, mintsem a teljes népre vonatkozó felismerésnek.

3.3. Az ösgyülekezet felfogása a népek felé nyitásról

Annak ellenére, hogy Urunk nem zárta ki a pogányok felé való misszió lehetőségét, sőt maga is adott példákat rá, és missziói parancsában fel is szólított annak végzésére, még sok mindennek meg kellett történnie az ősegyházban annak érdekében, hogy valóban lehessen pogánymisszióról beszélni. Az újonnan létrejött hitközösség központja Jeruzsálemben volt, és elsősorban zsidók között munkálkodott. A templom hitéletük szerves része maradt. Emellett az is fontos tény, hogy sem az apostoloknak, sem Jézus többi követőjének nem volt szándékában egy új vallás (a kereszténység mint egyház) létrehozása. Ők úgy gondolták, hogy a Megváltó tanításai által helyreálltak az Örökkévaló és népe között létrejött szövetségben. Erre akarták elvezetni honfitársaikat is.

Ezzel együtt „az első keresztény közösség nem volt el-lene a pogányok megtérítésének”,⁴⁴ írja Bosch. Ennek egyik oka valószínűleg a zsidók ekkoriban jellemző hitnépszerűsítő tevékenységében is megtalálható, bár ez nem nevezhető a mi, keresztény fogalmaink szerint való misszionálásnak. Inkább arról van szó, hogy szívesen vették a hozzájuk vonzódók, prozelitává válni akarók közeledését. A ösgyülekezet tagjai hozzáállása is ez lehetett. Ezt jelzi az is, hogy sok prozelita volt az első gyülekezetekben.

Az újszövetségi egyház megszületésének is tartott pünkösdi Szentlélek-kitöltetésnél is jelen voltak prozeliták. Lukács tudósítását így olvassuk ezzel kapcsolatban: „*zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól.*” (ApCsel 2,11). Pál apostol missziói útjai során szintén találkozott velük, és felfedezte, hogy ezek nagyon nyílt szívvel hallgatták bizonyágtételét és tanítását Jézus Krisztusról: „*miután szétoszlott a gyülekezet, sokan követték a zsidók és az istenfélő prozeliták közül Pált és Barnabást, akik szóltak hozzájuk, és biztatták őket, hogy maradjanak meg Isten kegyelmében*” (ApCsel 13,43). Értesülünk arról is, hogy az ősgyülekezetben megválasztott diakónusok közül egy szintén prozelita volt, az antiókhiai Niko-láosz (ApCsel 6,5).

Érdekes eset az etióp kincstárnok megkeresztelésének leírása az ApCsel 8,26–40-ben. Ő „Istent imádni” érkezett Jeruzsálembe, pedig etióp volt, a királynői udvar egyik főembere. Ez a minden valószínűség szerint judaizmusra áttért személy talán eunuch volt, hiszen az előkelő asszonyok közelében szolgáló személyeket gyakran kasztrálták. A távolból, „Izrael szemlélete szerint a föld végső határáról”⁴⁵ imádkozás és istentisztelet céljából járt a zsidók szent városában. Izrael törvénye szerint, ha ő valóban kasztrált volt, nem nyerhetett felvételt a zsidók közé: „*Nem tartozhat az Úr gyülekezetéhez a zúzott heréjű vagy kimetszett.*” (5Móz 23,2). Ha így formálisan, „testileg” nem is lehetett zsidóvá, eljöhett, hogy Izrael Istenét – az egy Istent – imádjá. Fülöp feléje való nyitottsága és evangéliumhirdetése pedig elvezette őt a személyes hitre jutásra és a keresztségre is.

Ez utóbbi eset jól példázza azt, hogy „a zsidósággal sohasem válhattak egészen egygé a prozeliták, a keresztyének viszont fenntartás nélkül maguk közé fogadták őket”.⁴⁶ Ez akkor is nagy különbség, ha az ősgyülekezet kezdeti éveiben tudatos, a pogányok felé való misszióról nem lehet beszélni.

Krisztus után 46-ra azonban az antiókhiai gyülekezet erősödött meg annyira, hogy például segítse a jeruzsálemi éhezőket. A Szentlélek vezetésére figyelve (ApCsel 13,2) kiválasztották Pált és Barnabást, és a gyülekezet támogatásával elindították őket az első missziói útra. Elindult tehát a céltudatos misszionálás, evangelizálás és gyülekezetalapítás a pogány világban, a népek között. Tenney szerint „az antiókhiai gyülekezet azért volt fontos, mert bizonyos megkülönböztető jellemvonásokkal rendelkezett. Először is az össze többi pogánykeresztény gyülekezet szülőanyja volt.”⁴⁷ Jelentősége azért is kiemelkedő, mert itt tértek meg első alkalommal pogány háttérű emberek úgy, hogy vélhetően már nem kellett a prozelitizmushoz tartozó előírásokat megtartaniuk.

3.4. Pál apostol missziója a népek felé

Az előbbiekben azt láttuk meg, hogy „Antiókhia gyakorlatilag túlszárnyalta Jeruzsálemet mint a keresztény evangelizáció otthona és az evangelizációs missziók központja”.⁴⁸ Nem lehet az sem véletlen, hogy amint ez az ApCsel 11,26-ban megörökítésre is került, itt kezdhetünk az új hitközösség önálló indentitásáról, mint a környezet által felismertről beszélni, hiszen „a tanítványokat pedig Antiókhiaiban nevezték először keresztényeknek.”

Pál tehát ebből a közösségből indul társával missziói útjára. Barnabás szülőföldjére, Ciprusra mennek először. Tenney ezen missziói pont jelentőségét nem az itt elért eredményekben látja,⁴⁹ hanem abban, hogy egy jelentős fordulat következik be az ApCsel leírásaiban. A 13,2-ben „Barnabás és Saul” szerepel, ami azt jelzi, hogy Barnabás volt kettőjük közül az elsőként említendő, a vezető. Saul pedig zsidó néven említi. A 13,13-ban azonban már „Pál és kísérei” szerepel. Nemcsak ő kerül egyedül

név szerinti említésre, hanem a pogány neve szerepel ezentúl. Ezen, és másik két missziói útján bebizonyosodik, hogy Isten a pogányok evangelizálására rendelte őt. Pál lesz az ἔθνη nagy misszionáriusa.

3.5. A pizídiái Antiókhiaiban beálló fordulat

Jézus Krisztus „új egyházának” első megtérői zsidók voltak. Ezen első követők, és az apostolok fejében és szívében komoly változásoknak kellett lezajlania ahhoz, hogy megértsék aényt: Uruk a pogány népek felé is fordul, sőt őket küldi ki a népek misszionálására. Jól szemlélteti ezt a következő eset, amelyet Lukács örökített meg az Apostolok cselekedeteiben. A pizídiái Antiókhiaiban Pál olyan prédikációt mondott, amelynek következménye hatalmas volt, hiszen a hit általi üdvözülés és a törvény hiábavaló volta eddig ilyen tisztán nem került megfogalmazásra sosem.⁵⁰

A pogánymisszió egész jövőjére nézve meghatározó lett ez az esemény. A bátor evangéliumhirdetés eredménye egyrészt ugyanis az lett, hogy „a következő szombat azután majdnem az egész város összegyűlt, hogy hallgassa az Úr igéjét” (ApCsel 13,44). A zsidók azonban erős ellenállást fejtettek ki: „Amikor meglátták a zsidók a sokaságot, elteltek irigységgel, és káromolva ellene mondtak Pál beszédének” (45. vers). Ezek által előidézve csúcspontja az, hogy az apostolok misszionáló munkája végképpen nem marad meg a judaizmus keretei között, hanem éles fordulatot vesz, és a népek felé irányul: „ekkor Pál és Barnabás bátran ezt mondta: »Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét, mivel azonban ti elutasítjátok, és nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk. Mert így parancsolta meg nekünk az Úr: Pogányok világosságává teszlek, hogy üdvösségük légy a föld végső határáig.« Ennek hallatára örvendeztek a pogányok, és magasztalták az Úr igéjét, és akik az örök életre választottak, mindnyájan hívővé lettek. Az Úr igéje pedig elterjedt az egész tartományban. De a zsidók felingerelték ellenük a tekintélyes istenfélő asszonyokat és a város előkelőit, üldözést támasztottak Pál és Barnabás ellen, és kiűzték őket határukból. Ők pedig lerázták lábuk porát ellenük, és elmentek Ikóniumba. A tanítványok azonban megteltek örömmel és Szentlélekkel” (46–52. vers).

Kialakult itt egy helyi gyülekezet, amelynek tagsága nagyobb részben állt pogány származású hívekből, és csak kisebb részben zsidókból. Ez már önmagában is mérföldkönek tekinthető, amit csak tovább erősít az a kijelentés, amit Pál és

Barnabás tett: „a pogányokhoz fordulunk”. Az Ikónium, Lisztra és Derbé városában történt események ebben a kerékvágásban folytatódtak.

Ami Antiókiában történt, az egy meghatározó fordulat volt a pogánymisszió jövőjére nézve. „Jeruzsálemben még a zsidók is, a rómaiak is zsidó szektának tekintették a Jézus-mozgalmat.”⁵¹ Innentől azonban megváltozik a helyzet, és a Megváltó követői új identitást kapnak az emberek szemében: „A tanítványokat pedig Antiókiában nevezték először keresztényeknek.” (ApCsel 11,26b)

3.6. A jeruzsálemi gyűlés jelentősége a pogánymisszióra nézve

A pogány származású emberek nagy számban való hitre jutása kifejezte azt, hogy most már nemcsak kivételekről van szó. Az apostoloknak sok kérdést fel kellett dolgozniuk magukban ezzel kapcsolatban.

Ők eddig azzal voltak ismeretesekek, hogy ha egy zsidó igazán az Örökkévaló törvényei szerint szeretne élni, akkor Jézus Krisztus tanításai szerint kell élnie. Azt talán még sosem gondolták át, és Mesterükkel sem beszéltek meg, hogy mi legyen azokkal, akik pogány háttérből jönnek közéjük, ragaszkodnak Istenükhöz és fogadják el Megváltójukat. Rájuk is vonatkozik a törvény? Az azonban a zsidóknak adatott, és a zsidó népre érvényes. A jeruzsálemi gyülekezet tagjai mint zsidó származású hívők csak nehezen, Péter apostol személyes tanúszkodására hitték el, hogy a Kornéliusz házában lévők hitre jutottak. Nem győzött ez meg azonban mindenkit arról, hogy a népek közül valóknak elég csak hitre jutnia, és lehetséges hit által üdvözülnie. Így olvasható a folytatás: „Némelyek, akik Júdeából jöttek le, így tanították a testvéreket: »Ha nem metélkedtek körül a mózesi szokás szerint, nem üdvözülhettek.«” (ApCsel 15,1). Pál és Barnabás azonban már mélyen benne járt a pogányok között végzett misszióban, és első kézből győződött meg arról, hogy a megváltást megkapták a pogányok is, anélkül, hogy a zsidókra vonatkozó rituális szokásokat és a törvényt megtartották volna. Az így kialakult konfliktus vezetett a jeruzsálemi apostoli gyűlés összehívásához: „Mivel pedig Pálnak és Barnabásnak nem kis viszálya és vitája támadt velük, úgy rendelkeztek, hogy ebben a vitás ügyben Pál, Barnabás és néhányan mások is menjenek fel az apostolokhoz és a vénekhez Jeruzsálembé.” (2. vers)

Jeruzsálemben mindenki erősen ragaszkodott a maga álláspontjához, így nagy vitakozás támadt. Az Apostolok cselekedeteiről szóló könyv a 15. részben számol be erről, három jelentős hozzászólást kiemelve. Péter apostol megerősítette azt, hogy Isten akarata szerint a pogányoknak is meg kell hallania az evangéliumot, hiszen Szentlelkét is megkapták. Állást foglalt a kegyelem mindenek felett való állásáról is. Őt követve Pál és társa beszámolója a pogánymisszió eseményeiről, és arról, hogy Isten jelekkel és csodákkal fejezte ki azt, hogy kedves volt előtte ez a tevékenység. Végül Jakab beszéde kerül idézésre. Ő úgy állt a „zsidókeresztények” előtt, mint aki híve a törvény betartásának. Mindazonáltal ő is úgy vélekedett, hogy Isten akarata a pogányok felé nyitás, és hogy nem szükséges velük a teljes törvényt betartatni. A gyűlés végső döntése Jakab beszédének pontjait tartalmazza mint a törvényből pogányok számára is betartandó követelményeket. Ezzel az üzenettel küldték hát útjára Júdás Barsabbást, és Szilászt Pállal és Barnabással, a pogányok felé: „Mert a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is úgy láttuk jónak, hogy ne tegyünk több terhet rátok annál, ami föltétlenül szükséges: hogy tartózkodjatok a bálványáldozati hústól, a vértől, a megfulladt állattól és a parázsnaságtól. Ha ezektől őrizzetek, jól teszitek. Legyetek egészségben!” (ApCsel 15,28–29).

A gyűlés szinte felmérhetetlen jelentőségű döntései a ju-

daizálók követelődzéseinek visszautasítása, Pál és Barnabás munkálkodásának jóváhagyása és megerősítése, és Júdás Barsabbás és Szilász pogánymisszióra való kiküldése.⁵² Ezek eredménye lett a teljes mértékben elfogadottá vált, egyre erősödő és sok gyümölcsöt termő pogánymisszió.

3.7. Bibliokateológiai összegzés

A kezdetben szinte kizárólag zsidókból álló új gyülekezetből, a jeruzsálemi közösségből a megváltás elindult a népek közé, a pogány világba. Megszűnt az elválasztó fal a zsidóság és a pogány nemzetek között. Pál apostol, akit Jézus Urunk maga hívott el arra, hogy elvigye a jó hírt a pogányok felé, sokat foglalkozott ezzel a kérdéssel. Meglátásait így írja meg az efézusi gyülekezetnek: „Emlékezzetek tehát arra, hogy ti egykor pogányok voltatok, úgynevezett körülmetéletlenek a körülmetéltek szerint, akik viszont azért nevezik magukat így, mert testükön emberkéz által körül vannak metélve. Ti abban az időben Krisztus nélkül éltetek, Izrael közösségétől elkülönítve, és mint az ígért szövetségén kívül álló idegenek, reménység nélkül és Isten nélkül éltetek a világban. Most pedig Krisztus Jézusban ti, akik egykor »távol« voltatok, »közel« kerültetek a Krisztus vére által. Mert ő a mi békességünk, aki a két nemzetiséget egygő tette, és az ő testében lebontotta az elválasztó falat, az ellenségeskedést...” (Ef 2,11–14).

Ebben a teológiai összegzésben ugyan csoportokról (ti, mi), nemzetségekről (Izrael közössége, pogányok) beszél, de úgy, hogy éppen arra hívja fel a figyelmet, hogy nem az egy bizonyos néphez való származás határozza azt meg, hogy Istenhez tarthatunk-e vagy sem. Minden ember önmaga mint egyén kell hogy szembenézzen életé megváltottságának kérdésével.

Nem szabad azonban az egyén fogalmánál leragadni. Isten nemcsak arra hív bennünket, hogy egyének legyünk, akik övele kapcsolatban vagyunk. Sokkal inkább személyek. Frank Staggs újszövetségi teológus szerint „Jézus megváltó szándéka önmagában bizonyítja, hogy emberek közösségének a megteremtéséért jött el. Eljött, hogy megváltson embereket, nemcsak »lelkeket« görög értelemben. Az emberek egyének, mégis többek ennél. Amikor valakit egyének irnak le, akkor korlátozottságainak fogalmában történik a leírás; amikor valakit személynek irnak le, akkor kapcsolataiban mutatják be.”⁵³ Elsőként talán Aranyaszájú Szent János mondta, hogy *extra ecclesiam nulla salus est*, azaz „az egyházon kívül nincsen üdvösség”. Mi, a protestáns felfogást vallók ezt a kijelentést úgy tudjuk elfogadni, hogy az nem egy bizonyos intézményes egyházon mint organizáción (például a római katolikus egyházon) belüli tagságot követeli meg a hívőtől. Véleményünk szerint ez az Isten új, a missziós parancs betöltése által létrejött népén, az univerzális egyházon belül való létezését jelenti.⁵⁴ Így bár az egyéneknek magának kell pozitív választ adni az üdvösségre hívó üzenetre, az evangélium hirdetésére, mégis egy közösségbe, Isten népébe tagolódik be megtérése által. Érdekes módon kapcsolódik ez ahhoz, amit a korábbiakban mondtunk,⁵⁵ hogy a Megváltó egy tömeg előtt beszélt, de a tömegben lévő egyént szólította meg. Kókai Nagy Viktor szerint „érdemes elgondolkodni azon, hogy milyen finoman hívja fel a figyelmünket az első evangélium írója a személyes döntés fontosságára. Miközben az olvasó magát a tömeg részeként értelmezi, és mint ilyen elveszhet az arctalanságban, Jézus személyesen beszél hozzá és szólítja meg, hogy vállalja fel arcát, saját magát, és lépjen hozzá. Hiszen a tömegből éppen az egyéni döntések következtében válhat közösség, gyülekezet, amiben már minden tag, mint egyéniség, Istennek fontos személy jelenik meg.”⁵⁶ Ez a döntés, a tömegből való kilépés a világból való kihívás mozzanatának is tekinthető (εκκαλεω). Ezután az egyén, aki készen

volt arra, hogy elhagyja a számára eddig biztonságot, védelmet, elrejtőzési lehetőséget nyújtó tömeget, ismét betagoódik egy embercsoportba, ami viszont immár nem tömeg (ὄχλος), hanem közösség (κοινωνία), gyülekezet (ἐκκλησία). A jézusi folyamat, a megterés ebből a szempontból nézve így szemléltethető:

ὄχλος → kilépő egyén → betagouló egyén → κοινωνία, ἐκκλησία

A tömegből tehát bárki tanítvánnyá válhat, aki elfogadja Isten Fiának szavát. Kókai szerint például a hegyi beszédben „a tömeg elfogadja Jézust mestereként, amire utal, hogy Máté a beszéd végén már nem tesz különbséget, nem említi külön a tömeget és külön a tanítványokat.”⁵⁷ Lényeges azt szem előtt tartani, hogy nem pusztán a tömegben való részvétel, Jézus szavának pusztá hallgatása az, ami tanítvánnyá tesz. Erre pozitívan kell reagálni, ahogyan Pál mondja a filippi börtönőrnek: Πιστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ... – „higgy az Úr Jézusban, és üdvözülj...” (ApCsel 16,31). Az így hitre jutó személyt Isten be is tagolja egy új közösségbe, az Ő egyházába, akár zsidó, akár pogány származású az adott ember: ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ ἐστὲ συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ – „Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háza népe Istennek.” (Ef 2,19).

Az újszövetségi teológia csúcsát a Pál apostol által megfogalmazott megigazulástan jelenti. Filippiben ezt kérdezi tőle és Szilásztól a pogány börtönőr: „Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?” Pál tömör válasza, teológiájának, szotériológiájának összegzése így hangzik: „Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülj mind te, mind a te házad népe!” (ApCsel 16,30–31).

Összefoglalás

Máté evangéliuma és az általa leírt misszióparancs rendkívül sokban járul hozzá küldetésünk megértéséhez. Az a feszültség, amelyet ezen evangélium áthidalni kívánt, és amely fennállt a judaizmus és a kialakuló új identitás, a kereszténység között, sokban hasonlít arra, amely ma tapasztalható a hívő keresztények és a keresztény kultúratalajon felnövekedett, de elvilágiasodott népesség között. Ma is tapasztalható ugyanis az ózdkodás az új felé való nyitástól, és ma is veszély ennek ellentéte is, a teljes liberálisizmusba való elcsúszás.

Máté misszionáló tanítványságot hirdetett meg. Nála „tanítvánnyá válni nem egyéb, mint határozottan és visszavonhatatlanul odafordulni Istenhez és a felebaráthoz”⁵⁸ Az általa használt szavak, kifejezések jól mutatják be azt, hogy mi a feladata annak, akik Krisztus követője lesz: „elküldeni”, „elmenni”, „hirdetni”, „gyógyítani”, „békeséget szerezni”, „bizonyosságot tenni”, „tanítani”, „tanítvánnyá tenni”, „megkeresztelni”. Ő beszél az evangélisták közül egyedül az egyházzól, és kiemelt témaként pedig sokat szól a tanítványságról. Nála a kettő nem ugyanaz. „Az lenne az ideális, ha minden egyháztag igaz tanítvány volna, ám ez nyilvánvalóan nem így van a Máté által ismert keresztény közösségekben”⁵⁹ Bosch arra hivatkozik itt, hogy Máté egy sokkal odaszántabb csoportról beszél a gyülekezeten belül. Azokról, akik hajlandóak odaadni életüket Isten szolgálatára, akik hajlandóak kilépni saját, szűk világukból, aki elindulnak a tőlük különböző, más népek felé. Máté kortársai számára az evangéliumból nyilvánvaló lett, hogy a misszió számára teljes mértékben nyitva van a kapu: mind a zsidó nép, mind a nemzetek felé. Jézus minden tanítványának feladata az „elmenetel”, a misszió mezejére való kilépés. Lényeges azonban az, hogy a küldetésünk megélésének alapja van: ez Isten Szava. Ezért az első evangélista szorososan ragaszkodik az általa leírt eseményekhez, Jézus tanításaihoz, és ezek alapján buzdít az áldozatos, misszionáló tanít-

ványi létezésre.

Mindezt összegezve megállapíthatjuk, hogy ezen evangélium, és kiemelten az azt összegző záró versek, a Máté által teológiai összegzésnek is szánt misszióparancs alkalmas arra, hogy a mai missziói modelleket, benne a céltudatos gyülekezetet megvizsgáljuk a Szentírás fényében.

Jegyzetek

1. Munkacím: A céltudatos gyülekezet mozgalom ekkleziológiai elemzése és missziói modelljének vizsgálata a magyarországi alkalmazhatóság szempontjából
2. Lásd ezen dolgozat 1.2.
3. A mennyben és a földön - azaz a világmindenségben.
4. Almási Tibor: *Máté evangéliuma*. Gyuró Technik Kft., Budapest, 1989, 253.
5. Uo.
6. Varga Zsigmond: *Máté evangéliumának magyarázata*. A Szentírás magyarázata kötet. Kálvin, Budapest, 1995, 46.
7. Az εἶθνη Máté evangéliumában való kiemelt jelentőségéről lásd ezen dolgozat 1.2.
8. A Magyarországi Baptista Egyház (és minden más „baptista” egyház, gyülekezet és egyén) is ebből a kifejezésből veszi nevét és identitása egy meghatározó fontosságú pontját.
9. Almási, 253.
10. Varga, 46.
11. Howard Clarke: *The Gospel of Matthew and its readers*. Indiana University Press, Bloomington, 2003, 248.
12. Varga, 46.
13. Varga Zsigmond: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1992, 218.
14. εἰς τὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν (Fil 2,7)
15. Varga: *Újszövetségi...*, 255.
16. Uo.
17. NASB exhaustive concordance of the Bible with Hebrew-Aramaic and Greek Dictionaries, The Lockman Foundation, 1998, ‘ethnos’ in <http://biblesuite.com/greek/1484.htm>
18. A két kifejezés együttes alkalmazása ezen a versen belül azt mutatja, hogy a zsidó nép (λαὸς) és a pogány népek (εἶθνη) együtt alkotják a teljes emberiséget.
19. Lásd előző lábjegyzet. Ebben a versben is a teljes emberiséget fejezi ki a két szó egymás mellett való szerepeltetése.
20. A pogányok (εἶθνη) együtt örvendezhetnek Izrael népével

együtt (λαός).

21. A Mk 16,9–20 szakasz alapos szövegkritikai vizsgálata nem tartozik ezen dolgozat témakörébe. Annyit érdemes megemlíteni, hogy a jelzett szakasz a bizánci kéziratok alapján szerepel a bibliafordításokban, Textus Receptus és sok más kézirat. Viszont például a két legrégebbi szövegből (A és B) hiányzik a szakasz. Ezek szerint Mk a 16,8-cal végződik.
22. Lenkeyné Semsey Klára: *Az Apostolok cselekedetéről írott könyv magyarázata*, A Szentírás magyarázata kötet. Kálvin, Budapest, 1995, 174–175.
23. Clarke: xxi.
24. Uo., xxiii.
25. ἐκκλησία, a 16,18-ban és a 18,17-ben
26. Eredeti cím: *The Gospel of Matthew and its readers*, saját fordítás.
27. Clarke: 248.
28. Uo.
29. Uo., 252.
30. J. R. C. Cousland: *The crowds in the Gospel of Matthew*. Brill Publishing, Leiden-Boston-Köln, 2002, 270–271., saját fordítás
31. Uo., 271.
32. Uo.
33. Clarke: 138.
34. Uo.
35. Kókai Nagy Viktor: *A hegyi beszéd*. KRE HTK Doktori Iskola – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2007, 18.
36. Cousland: 4–5.
37. Kókai: 25.
38. Uo., 18.
39. Uo., 19.
40. David J. Bosch: *Paradigmaváltások a misszió teológiájában*. Harmat-PMTI, Budapest, 2005, 26.
41. Uo., 27.
42. Walter C. Kaiser Jr.: *Mission in the Old Testament*, Baker Books, Grand Rapids, 2000, 15.
43. „...szent öltözetben”, azaz liturgikus ruházatban.
44. Bosch: 37.
45. Lenkeyné, 453.
46. Bosch, uo.
47. Merrill C. Tenney: *Újszövetségi bevezető*. KIA, Budapest, 1997, 200.
48. Uo., 201.
49. uo.
50. Uo., 202.
51. Bosch: 38.
52. Uo., 206.
53. Frank Stagg: *Újszövetségi teológia*. TCM, Budapest, 2007, 145.
54. Uo., 146.
55. Lásd ezen dolgozat 2.3. pontját.
56. Kókai, 19.
57. Uo., 25. o.
58. Bosch, 73.
59. Uo., 74.

Médiográfia

- Almási Tibor: *Máté evangéliuma*. Gyuró Technik Kft., Budapest, 1989
- David J. Bosch: *Paradigmaváltások a misszió teológiájában*. Harmat-PMTI, Budapest, 2005
- Howard Clarke: *The Gospel of Matthew and its readers*. Indi-

ana University Press, Bloomington, 2003.

- J. R. C. Cousland: *The crowds in the Gospel of Matthew*. Brill Publishing, Leiden-Boston-Köln, 2002.
- The Greek New Testament. United Bible Societies, Stuttgart, 1993
- *A Szentírás magyarázata*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1972.
- Walter C. Kaiser Jr.: *Mission in the Old Testament*. Baker Books, Grand Rapids, 2000.
- Kókai Nagy Viktor: *A hegyi beszéd*. KRE HTK Doktori Iskola – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2007
- Frank Stagg: *Újszövetségi teológia*. TCM, Budapest, 2007.
- THE STRONGEST NAS Exhaustive Concordance of the Bible with Hebrew-Aramaic and Greek Dictionaries, The Lockman Foundation, 1998. online <http://biblesuite.com/greek/1484.htm>
- *Szent Biblia*. Kálvin, Budapest, 1992.
- *Szent Biblia*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1991.
- *Szent Biblia*. Veritas, Budapest, 2012.
- Merrill C. Tenney: *Újszövetségi bevezető*. KIA, Budapest, 1997.
- Varga Zsigmond: *Máté evangéliumának magyarázata*. A Szentírás magyarázata kötet. Kálvin, Budapest, 1995.
- Varga Zsigmond: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1992.

